

Jermanovo nagrado podeljuje Društvo slovenskih književnih prevajalcev od leta 2013 za vrhunske prevode družboslovnih in humanističnih besedil v slovenščino. Letos je strokovna komisija, ki jo sestavljajo Nada Grošelj (predsednica), Nadja Dobnik in Sonja Wei za nagrado nominirala prevode Miljane Cunta, Helene Marko ter Aleša Maver. Nagrado je na podelitvi 4. novembra prejela Hele Marko. Prevajalki in prevajalca smo poprosili za kratek razmislek o nominiranih delih, zlasti o problemih pri njihovem prevajanju.

Jermanova nagrada 2025

buklaplu

Foto: Jože Suhadolnik Delo

Miljana Cunta
za prevod
Glenn Hughes:
Lepše vprašanje
(KUD Logos)

Foto: osebni arhiv

Helena Marko
za prevod
Ivan Illich:
Razšolanje družbe;
Vernakularni spol;
Pravica do koristnega brezdelja;
Onkraj ekonomije in ekologije
(KUD Logos)

Foto: osebni arhiv

Aleš Maver
za prevod
Tit Livij:
Od ustanovitve mesta;
zvezek 2,
knjige 6–10
(Slovenska matica)

Knjiga me je pritegnila že v uvodu, v katerem si Glenn Hughes zastavi dve vprašanji, ki tudi mene vznemirjata: kako razumeti današnji čas in kakšno vlogo ima lahko v njem umetnost. Odgovor, ki ga ponudi Hughes, je plod njegovega vseživljenjskega ukvarjanja s filozofijo, literarno teorijo in zgodovino na eni strani in njegove velike ljubezni do poezije na drugi. Avtor opredeli sodobnost kot čas duhovne dezorientacije, ki je posledica zanikanja ali pa pretiranega udomačevanja transcendence, razsežnosti nematerialnega, večnega; moč umetnosti pa vidi v tem, da se izogne obema pastema. Umetnost naj bi v nas prebudila občutek uravnoteženega bivanja »vmes«, med materialnim in duhovnim, tako da nam pomaga polno doživeti tukaj in zdaj, obenem pa ozavešiti zakonitosti, ki so zunaj prostora in časa. Pri prevajanju so bili velik izziv citati in termini iz del, na katera se sklicuje avtor, a doslej še niso bila prevedena v slovenščino. V takih primerih je bilo treba najti rešitev, ki bi bila zvesta izvirnemu kontekstu in bi podprla avtorjevo aktualno poanto, obenem pa bila prijazna do slovenskih bralcev. Hvaležna sem, da sta nad mojimi predlogi bdela in jih smiselno korigirala urednik Gorazd Kocijančič in lektorica Nada Šumi. Eden od pojmov, ki se v različnih kontekstih pojavlja skozi celotno knjigo, je na primer »in-between«. V svoji teoriji zavesti ga uporabi filozof Eric Voegelin, sklicujoč se na grško besedo metaxy, ki jo najdemo že pri Platonu, da bi ponazoril specifičen status človeške zavesti, ki je razpeta med svetno in transcendentno resničnost. V slovenščini posegamo po prevedkih »vmes«, »vmesnost«, »v vmesnosti«, ki so uporabni tudi v številnih izpeljankah in lahko soustvarjajo nove ključne pojme, kot je »participatory in-between«, deležnjska vmesnost, in številne druge.

Čutim veliko afiniteto do politično nekorektnih avtorjev, ki zavestno plujejo proti toku. Te črne ovce, ki se zoperstavljajo sistemu, ki se družbenopolitičnim pritiskom navkljub nočejo pohlevno ukloniti »edinemu pravemu« uradnemu narativu in so za svojo integriteto pripravljene plačati visoko ceno, to so moji avtorji. Naj vas od branja Illichevih del ne odvrne dejstvo, da je bil katoliški duhovnik, saj ga je Cerkev zaradi njegovih ostrih kritik te institucije in kapitalističnega družbenega ustroja malodane izobčila. Illich ne piše kot teolog, temveč kot zgodovinar, ki me po svojem vizionarstvu spominja na Orwella in Huxleyja. Petdeset let kasneje so njegova družbenokritična pisanja bolj relevantna kot kdaj koli prej. Illich je avtor, ki zahteva prevajalca z neskončno mero potrpežljivosti, obsesivno vztrajnega norca, ki je pripravljen pol dneva iskati en sam termin. In terminov z najrazličnejših področij v Illichevih delih kar mrgoli. Spomnim se, kako sva s prijateljico cel večer iskali prevedek za kos konjske opreme, komat, ki je pred stoletji korenito spremenil evropsko kmetijstvo. Ali kako sem kot glasbeni analfabet tuhtala, kaj za vruga je kvintni krog, in kot nekdo, ki mu je fizika od nekdaj španska vas, prečesavala opise poskusov iz termodinamike. David Cayley piše, da je Illichev jezik »ezoteričen«, da je zanalasč uporabljal besede, ki so zanj imele nelo »avro«. Ne v newagevskem smislu, marveč kot odraz njegove ekscentričnosti, radoznalosti in veselja ob tem, da z ustaljenimi izrazi pove nekaj novega ali drugače, kot smo navajeni. Kolokacije zasučje po svoje. Ta Illicheva jezikovna drznost mi je zelo blizu, saj imam tudi sama neznansko veselje z iskanjem manj pogostih, že nekoliko poabljenih, a za moj okus lepih besed. Uporabljam jih intuitivno, a precizno, kot ščepec eksotične začimbe, ki stavku da tisto nekaj več. Nekaj, kar preseže korekten prevod in naredi pogumen prevod. Kar mu da sočnost in žmohtnost.

Že več kot trideset let se gibljam v mehurček latinskega jezika in književnosti, kjer je Liv eden od težkokategornikov. Zato ne morem skriti navdušenja, da mi je uspelo »preživeti« spopad z drugo »peterko« njegovega del *Od ustanovitve mesta*. Naj iskreno povem, d prevod ne bi nikoli ugledal luči sveta brez ne umornega urednika Davida Movrina in njegovega neuničljivega optimizma, tudi ob mojih krepkih zaostankih pri prevajanju. Bližnji srečanja z Livjem so me tudi dokončno prepričala, da tako izumetničene latinščine bržkone niti v njenih najbolj zlatih časih ni govoril nihče. Ničlikokrat sem se zalotil pri namišljenem prepiru z zgodovinarjem iz Padove, kjer sem ječal: »Stari, a bi se lahko, prosim, nehal afnati?« Ko se danes oziram na dneve najintenzivnejših spopadov z besedilom poleti leta Gospodovega 2023, v njih gledam slavne trenutke lastne sodobne zgodovine. A ko so se dogajali, sem se morda prvič počutil kot delavec, ki obupano lovi normo. Enega najtrših orehov so zame predstavljali Livijevi obširni opisi vojaškega dogajanja, saj v resnici ne ločim prav dobro frače od tanka. Naslednji velik izziv je bilo vprašanje, do kolikšne mere naj razbijam neskončno dolge Livijeve periode. Če bi jih pustil nedotaknjene in jih povzel z verigami podredij in priredij, bi berljivost zdrsnila nevarno proti ničli. Če bi jih pretirano redčil, bi zgodovinarjevi misli delal silo. Večinoma je zmogala srednja pot. V ozadju sta me ves čas spremljali dve misli. Prva, prijetna, je bila misel na mojega dragega pokojnega profesorja Primoža Simonitija, ki je prevedel prvo pentado in Liviju utrl pot v slovenščino. Druga, manj prijetna, je bila ruska agresija na Ukrajino. Ker je Livij prikazoval nastajanje nekega drugega imperija in mu postavljaj spomenik, je to dogajanje povečevalo mojo zadržanost do njegovega besedila.

